

İSLAM İŞBİRLİĞİ TEŞKİLATI ÜYESİ ÜLKELERDE TİCARETİN KOLAYLAŞTIRILMASI VE TEK PENCERE SİSTEMLERİ

“Ticarete ilişkin verilerin tek bir pencere üzerinden idarelere sunulmasına olanak sağlayan Tek Pencere Sistemleri, Türkiye dâhil 23 İslam Ülkesinde kullanılmaktadır.”

Küresel Gündemde Ticaretin Kolaylaştırılması

Dünya ticaretinde uzun gümrük kontrolleri, gereksiz idari prosedürler ve yoğun belge kontrolleri uluslararası alanda ticaret engelleri olarak görülmektedir. Bu tür engeller maliyeti ve zaman kaybını artırmakta, işlemlerde gecikmelere sebep olmakta ve böylece ülke ekonomilerinin küresel değer zincirine entegre olmasını zorlaştırmaktadır. OECD tarafından yapılan bir çalışmaya göre, ticaretin dokümanlarının uyumlulaştırılması, ticari prosedürlerin düzene koyulması ve otomasyonun artırılması yüzde 13,2 ile yüzde 15 oranları arasında maliyetleri azaltmaktadır.

Genel olarak ticari prosedürlerin kolaylaştırılması ve formalitelerin azaltılması anlamına gelen ticaretin kolaylaştırılması konusu son yıllarda küresel ticaret gündeminde önemli bir yer tutmaktadır. Özellikle Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) Ticaretin Kolaylaştırılması Anlaşmasının 2014 yılı sonunda ülkelerin onayına sunulmasıyla bu husus küresel ekonomi gündeminde daha özel bir yer işgal etmeye başlamıştır. Nitekim, ülkelerin konuya yoğun ilgisi sonucu söz konusu anlaşma 114 ülkenin onayıyla, Şubat 2017 itibariyle yürürlüğe girmiştir.

Tek Pencere Sistemleri

Uluslararası ticaretin önünde engel oluşturan formalitelerin azaltılması, basitleştirilmesi veya uyumlulaştırılması için birçok ilke ve araç tanımlanmıştır. Bu araçlardan biri olarak Tek Pencere Sistemleri, son yıllarda birçok ülke tarafından kullanılmaya başlanmıştır. Bu sistemler ticarete ilişkin verilerin tek bir pencere üzerinden idarelere sunulmasına olanak sağlamaktadır. Böylece sistem; ithalat, ihracat ve transit prosedürlerini basitleştirerek ticaretin kolaylaştırılması noktasında önemli bir hizmet sunmaktadır.

Bu bağlamda, 9 Mart 2017 tarihinde Ankara’da düzenlenen İslam İşbirliği Teşkilatı Ekonomik ve Ticari İşbirliği Daimi Komitesi (İSEDAK) Ticaret Çalışma Grubu 9. Toplantısı için hazırlanan “İT Üyesi Ülkelerde Tek Pencere Sistemleri” isimli araştırma raporu, son yıllarda kullanımı hızla artan bu sistem hakkında İslam ülkelerinin durumunu ortaya koymaktadır. Araştırma raporuna (<http://ebook.comcec.org>) linkinden ulaşılabilmektedir.

İslam Ülkelerinde Tek Pencere Sistemleri

Rapora göre, 2016 yılı sonu itibariyle 23 İslam Ülkesinde operasyonel Tek Pencere Sistemi bulunmakla birlikte, bu sistem ülkelerin 18’inde son beş yılda yürürlüğe girmiştir. Raporun bulgularına göre, sisteme sahip olmayan 34 ülkeden 4’ünde hâlihazırda sistemin oluşturulması için bir proje yürütülmekte, 6’sı resmi 5’i gayri resmi olmak üzere 11 ülkenin bu çerçevede bir vizyonu bulunmakla birlikte geriye kalan 19 ülkede bu kapsamda bir girişim bulunmamaktadır.

Tek Pencere Sistemlerinin Ticarete Faydaları

Tek Pencere Sistemlerinin tacirler ve hükümetler açısından birçok faydası bulunmaktadır. Tacirler için bakıldığında, belgelerin tek veri girişinden sunulması kırtasiye işlemlerinden kurtarmakta ve daha az iletişim noktasıyla işlemlerini halletme imkânı vermektedir. Ayrıca, internet erişimi ile tacirlere 7/24 hizmet imkânı sunmakta, böylelikle zaman ve mekândan bağımsız işlem yapabilme avantajı sağlamaktadır. Sistem, tacirlere

yapacakları işlemlerin kapsamı, maliyeti ve süresi bakımından öngörülebilirlik ve kesinlik sağlamaktadır.

Tek Pencere Sistemlerinin kamu kurumları açısından da birçok faydası bulunmaktadır. Tek pencereden yürütülen işlemler kamu kurumlarının daha hızlı ve daha az maliyetli işlem yapabilmesine olanak sağlamaktadır. Böylece kamu kaynaklarının daha etkin ve verimli kullanımına imkân vermektedir. Ayrıca tek pencere sistemleri mevcut durumu görebilme ve bu kapsamda veri üretebilme avantajı sağlamakta, toplanan gelirlerin hesaplanması ve tahsil edilmesini kolaylaştırmaktadır.

Vaka Analizleri

Söz konusu araştırma raporunda tek pencere sistemleri bulunan üç İslam Ülkesine yapılan saha ziyaretinin sonuçları yer almaktadır. Fas, Kamerun ve Kırgızistan'da bulunan tek pencere sistemleri, işlemlerde kâğıt kullanmadan elektronik sistem üzerinden yapılması yolunda ilerlemektedir. Ayrıca Kırgızistan ve Kamerun'da bulunan sistemler düzenli olarak kamu bütçesinden gelen fonlarla yürütülmesine karşın, Fas'ta bulunan tek pencere sistemi yıllık abone ücretleri vesilesiyle sürdürülebilir olarak kendi operasyonel ihtiyaçlarını karşılayabilmektedir.

Sorunlar ve Çözüm Yolları

Tek Pencere Sistemleri içerisinde birçok aktörün yer aldığı, süreç ve maliyet yönünden iyi bir yönetim ve mevzuat açısından çeşitli değişiklikler içeren oldukça kompleks projelerdir. Bu nedenle ülkeler, sistemlerin kurulması ve yönetilmesi aşamasında birçok zorlukla karşılaşmaktadır. Bu kapsamda söz konusu araştırma raporunda öne çıkan meseleler aşağıda sıralanmaktadır:

- Proje öncesinde gerekli hazırlıkların ve ihtiyaç analizinin yapılmaması,
- Gerek özel sektörden, gerekse kamu kurumlarından ilgili paydaşların sürece dâhil edilmemesi,
- Gerekli idari ve hukuki düzenlemelerin yapılmaması,
- Sistemin Bilgi Teknolojileri (BT) mimarisinin esnek olmaması ve altyapı yetersizliği,
- Sistemin teknolojik gelişmelere veya yeni hizmetlere göre güncellenememesi.

Yukarıda bahsedilen zorluklar sebebiyle birçok üye ülkede Tek Pencere Sisteminden yeteri kadar faydalanılamamaktadır. Raporda aşağıdaki politika tavsiyeleri öne çıkmaktadır:

- İlgili paydaşların kurulum ve proje sürecine dâhil edilmesi ve onların ihtiyaçlarına göre hizmetler sunulması,
- Sistemin ülke için en uygun olacak şekilde tasarlanması ve sistemin yürütülebilmesi için gerekli insan kaynağı yetiştirmek üzere yeterli kaynak ayrılması,
- Maksimum sayıda işlemin yapılmasına izin verebilecek entegre bir sistemin kurulması,
- Ulusal tek pencere sistemlerinin ilerleyen dönemde İslam Ülkeleri arasında entegre bir tek pencere sisteminin kurulmasına olanak sağlayacak biçimde dizayn edilmesi.

